

Digitális technika

XII.

Regiszterek

Gyűrűs számlálók

Frekvencia osztók

12.1. Regiszterek

Regiszter

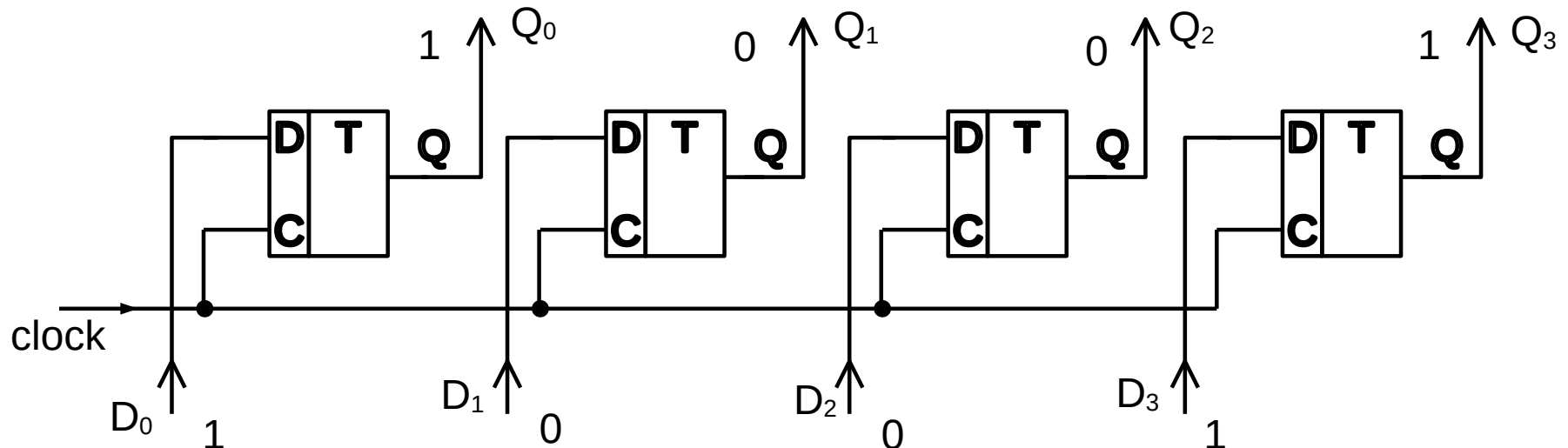
néhány bit tárolására képes áramkör

- jellemzően 4,8,16,32,... bitesek
- felépítésük: több tároló összekapcsolásával alakíthatók ki
- a tárolók jellemzően függetlenek, de közös az órajel → egyszerre váltanak
- általában D tárolókból épülnek fel
- típusai: átmeneti tárolók (pufferregiszterek, latch tárolók), shift regiszterek

Átmeneti tárolók

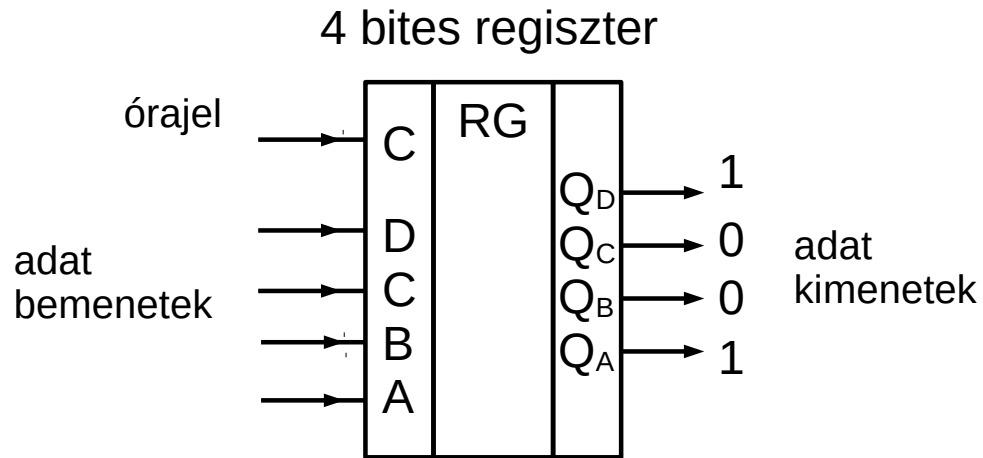
- minden tárolóba egyszerre, párhuzamosan történik beírás (az órajelre)

4 bites regiszter felépítése

12.1. Regiszterek

Regiszter jelölései

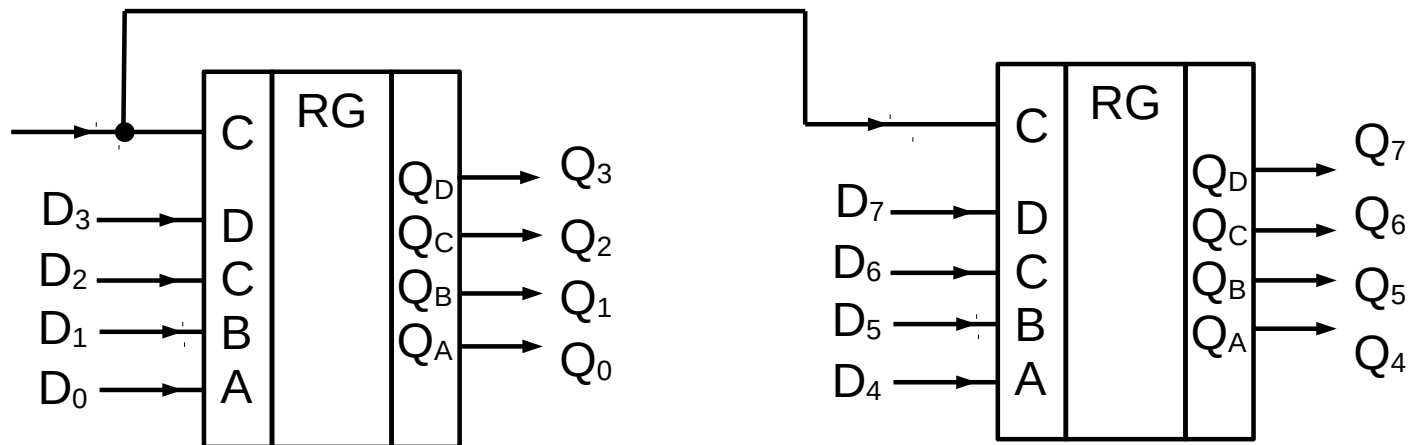
Egyszerű ábrázolás

3	2	1	0
1	0	0	1

Kapacitás növelése

több regiszter összekapcsolása

pl. 8 bites kialakítása
2db 4 bitesből

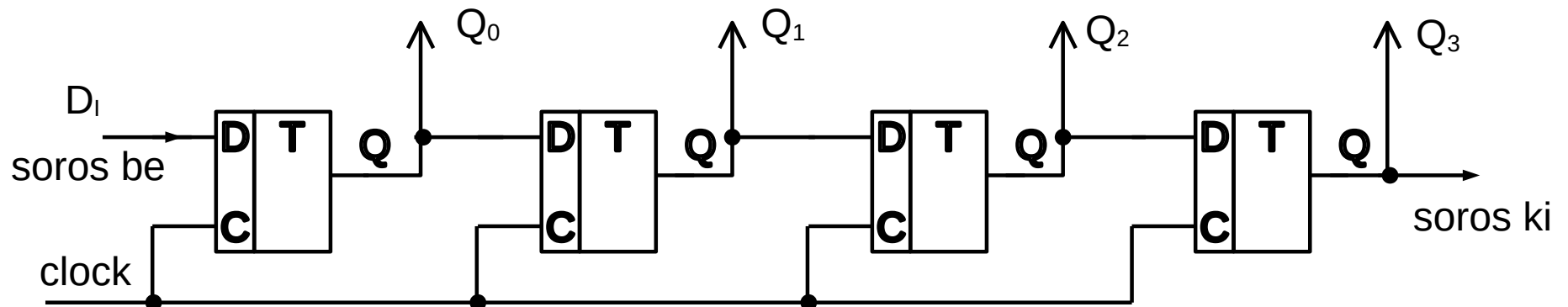
12.2. Shift regiszterek

Léptető (shift) regiszter

beírás alapvetően sorosan, a tároló tartalmak mindig lépnek egyet

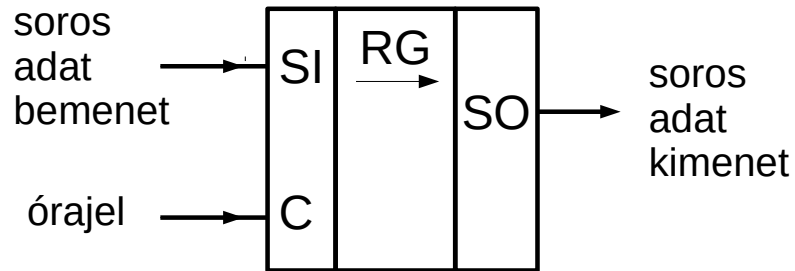
- léptetés szerint lehetnek: jobbra, balra, jobbra/balra léptető
- beírás alapján lehetnek: soros, soros/párhuzamos
- kiolvasás alapján lehetnek: soros, soros/párhuzamos
- felhasználásuk: soros-párhuzamos átalakító, párhuzamos-soros átalakító, gyűrűs számlálóként

pl. 4 bites jobbra léptető, soros beírású,
soros/párhuzamos kiolvasású shiftregiszter

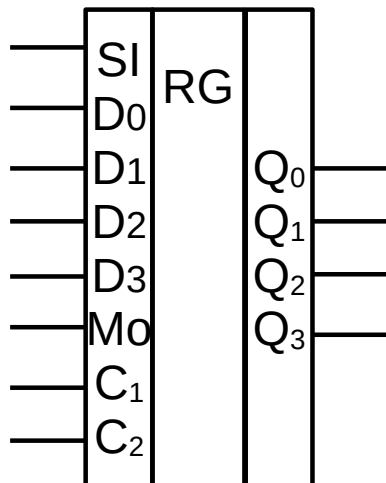
12.2. Shift regiszterek

Léptető (shift) regiszter jelölése

E két alaptípusnak többféle variációja lehet

pl. SN7495, 4 bites léptetőregiszter,
de párhuzamos beírás is lehet !!

SI – soros bemenet (D_i)

D_0, D_1, D_2, D_3 – párhuzamos bemenetek

Mo – Mode (0 → soros, 1 → párhuzamos beírás)

C1, C2 – órajel bemenetek

soros
kimenet

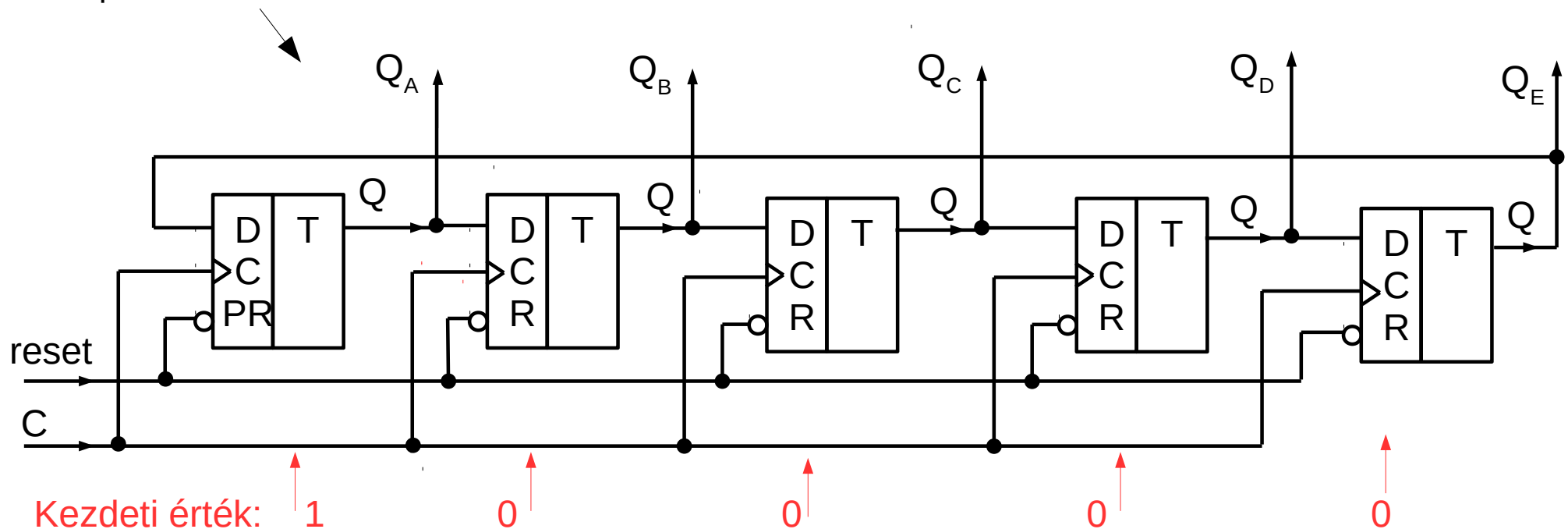
12.3. Gyűrűs számlálók

Gyűrűs számláló

- léptető regiszterek visszacsatolásával kialakított számláló áramkörök

1. moduló-N számláló

- a kimeneti állapotok száma $\rightarrow N$ (modulus),
- mindig csak 1 kimenet 1-es $\rightarrow N$ -ből 1 kód
pl. moduló-5

Az órajelre az 1-es körbe lépked

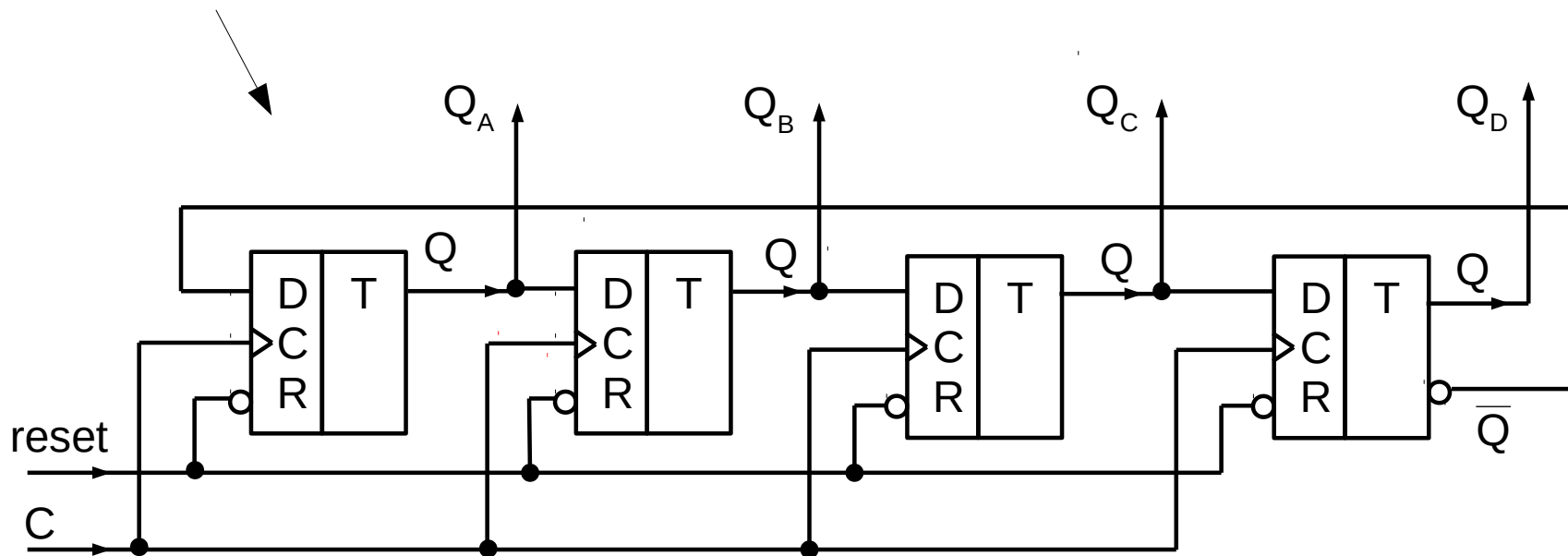
Előnye: gyors (szinkron)

Hátránya: pazarló, N állapot $\rightarrow N$ tároló, a modulus növelésével egyre több tároló kell

12.3. Gyűrűs számlálók

2. Johnson számláló

- az utolsó tároló negált kimenete van visszacsatolva
- először feltöltődnek a tárolók 1-ekkel, majd 0-akkal → Johnson-kód
pl. 4 tárolóval → 0000–1000–1100–1110–1111–0111–0011–0001–0000– ....

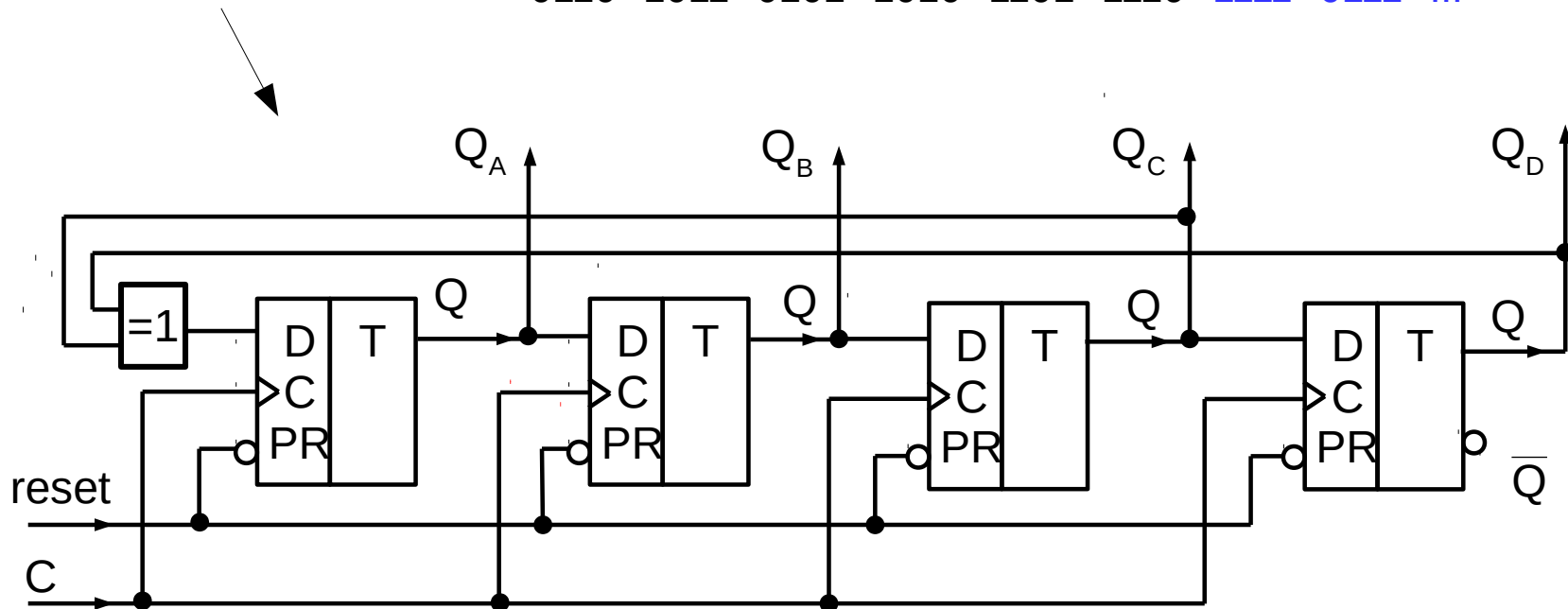

Előnye: az egyszerű kódolás → minden állapot dekódolható csak két bemenetű AND kapukkal ($\overline{Q}_A * \overline{Q}_D$ $Q_A * \overline{Q}_B$ $Q_B * \overline{Q}_C$ $Q_C * \overline{Q}_D$ $Q_D * Q_A$ $\overline{Q}_A * Q_B$ $\overline{Q}_B * Q_C$ $\overline{Q}_C * Q_D$)
N tároló → $2N$ állapot (már nem annyira pazarló)
pl. CD 4017 CMOS IC → 10 állapotú Johnson számláló + kimeneti dekódoló

12.3. Gyűrűs számlálók

3. Maximális ciklusú számláló

- XOR (antivalencia) kapuval visszacsatolt léptetőregiszter
- kiindulási állapot: minden tároló 1 értékű (preset bemenetek használatával)
  - pl. 4 tárolóval → 1111–0111–0011–0001–1000–0100–0010–1001–1100–
--0110--1011--0101--1010--1101--1110--1111--0111--...

Előnye:

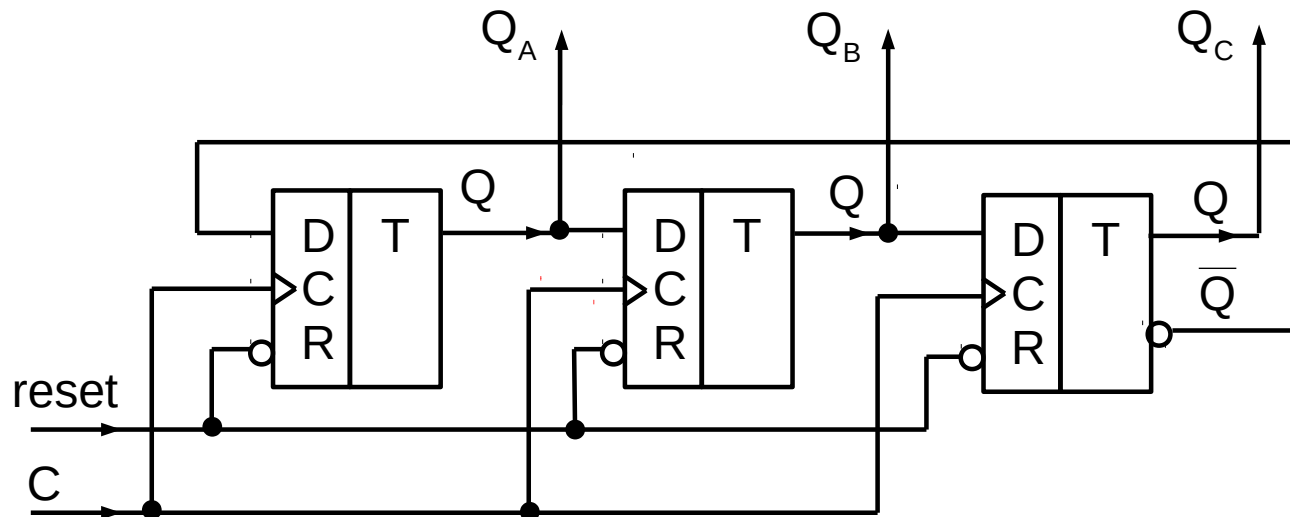
- majdnem minden állapot hasznosítható (csak a tiszta 0 nem !)
N tároló → $2^N - 1$ állapot
- a kódszavak látszólag rendszertelenül vannak egymás után →
álvéletlen generátor nagy bitszám esetén !

12.4. Minta feladatok

1. feladat

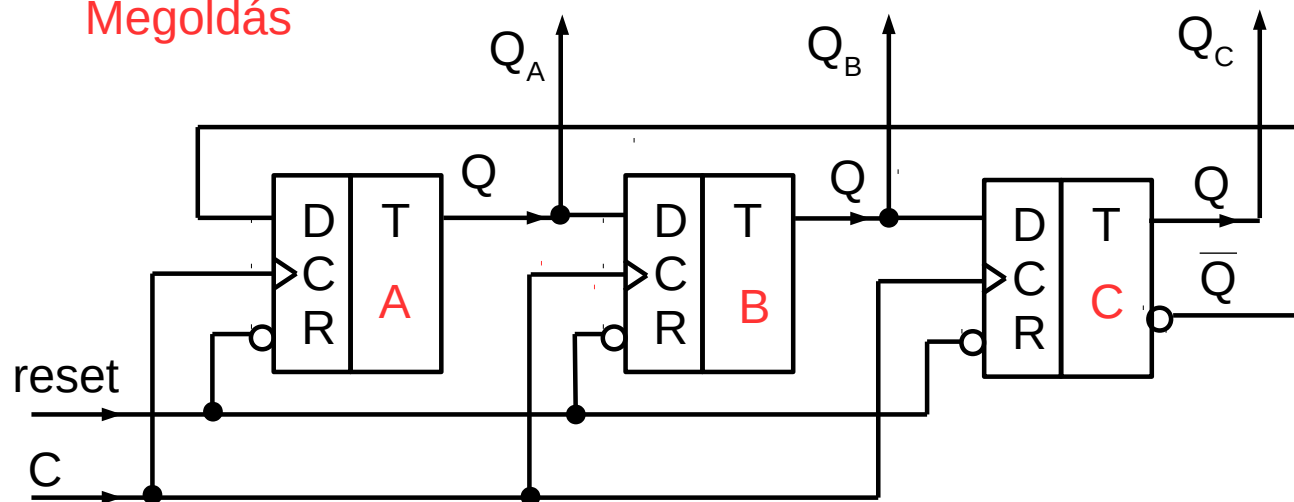
- írd fel az alábbi áramkör vezérlési függvényeit, állapottábláját !
  - rajzold fel az állapot diagramot !
  - az indítás a reset bemenetre adott rövid 0 impulzussal történik !
- helyi értékek: A – 4   B – 2   C – 1

12.4. Minta feladatok

1. feladat

Megoldás

vezérlési függvények

$$D_A = \overline{Q_C}$$

$$D_B = Q_A$$

$$D_C = Q_B$$

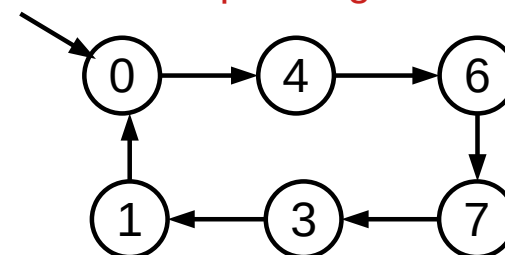
Állapot tábla

Jelenlegi állapot

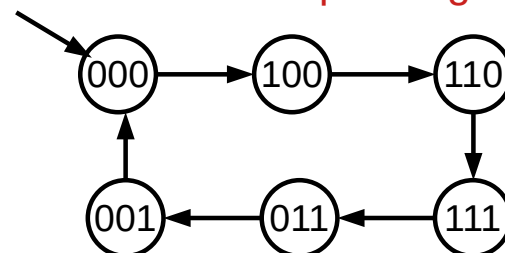
következő állapot

qA	qB	qC	DA	DB	DC	QA	QB	QC
0	0	0	1	0	0	1	0	0
0	0	1	0	0	0	0	0	0
0	1	0	1	0	1	1	0	1
0	1	1	0	0	1	0	0	1
1	0	0	1	1	0	1	1	0
1	0	1	0	1	0	0	1	0
1	1	0	1	1	1	1	1	1
1	1	1	0	1	1	0	1	1

Állapot diagram

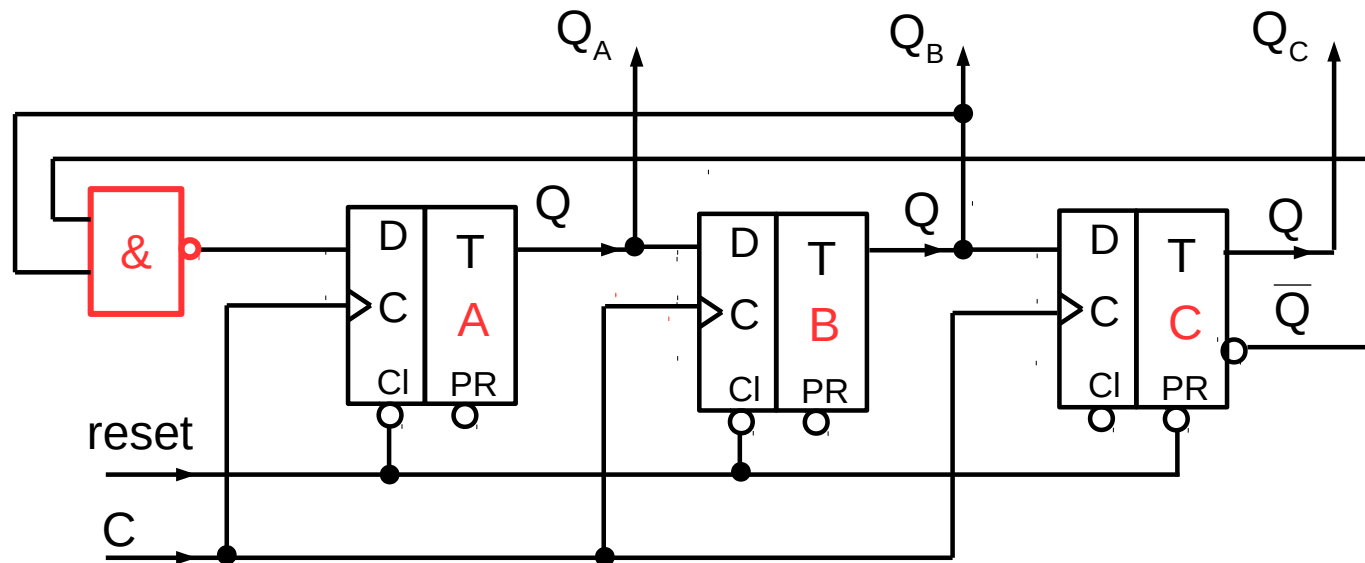
Bináris állapot diagram

12.4. Minta feladatok

2. feladat

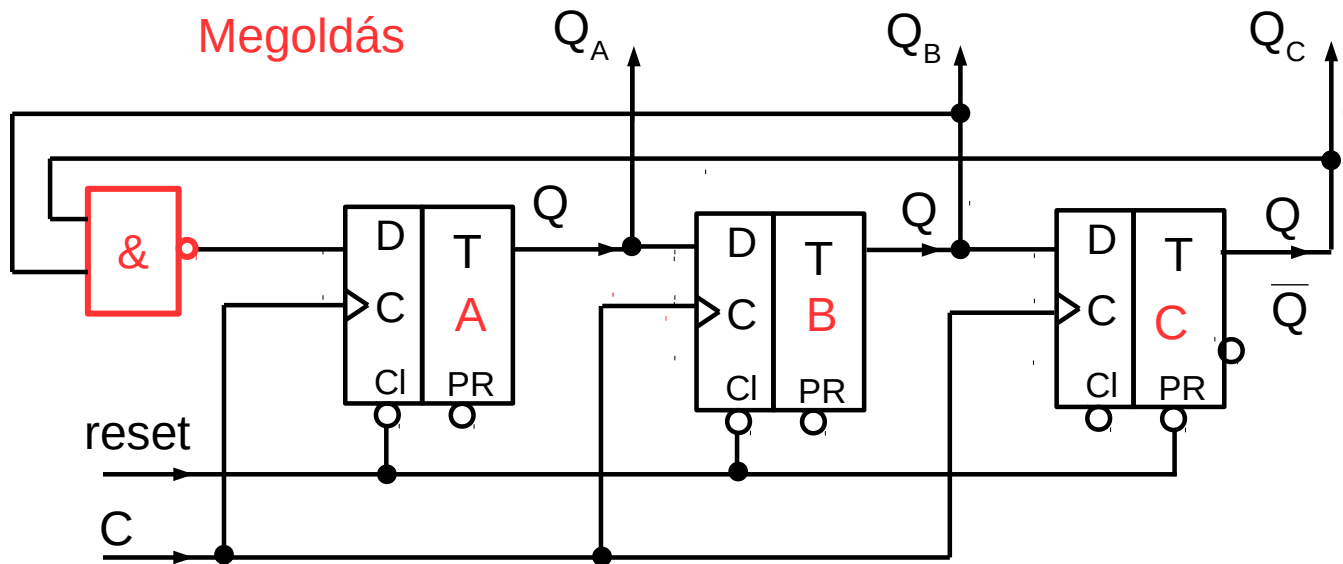
- írd fel az alábbi áramkör vezérlési függvényeit, állapottábláját !
  - rajzold fel az állapot diagramot, a teljeset is !
  - az indítás a reset bemenetre adott rövid 0 impulzussal történik !
- helyi értékek: A – 1   B – 2   C – 4

12.4. Minta feladatok

2. feladat

Megoldás

vezérlési függvények

$$D_A = \overline{Q_B} * Q_C$$

$$D_B = Q_A$$

$$D_C = Q_B$$

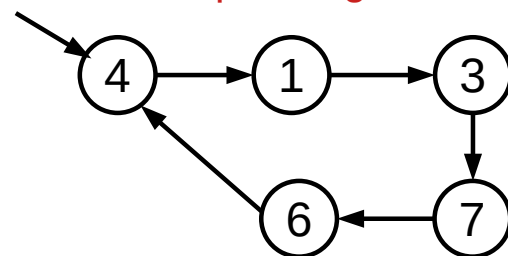
Állapot tábla

Jelenlegi állapot

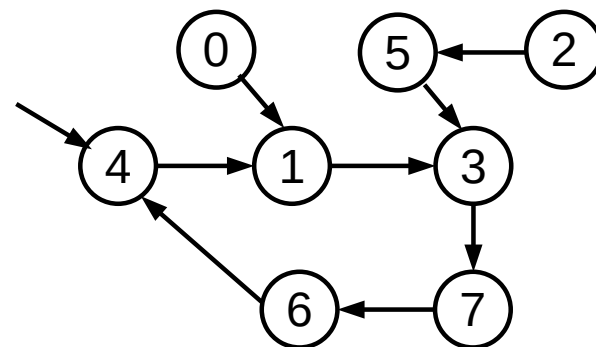
következő állapot

q _c	q _b	q _a	D _C	D _B	D _A	Q _C	Q _B	Q _A
0	0	0	0	0	1	0	0	1
0	0	1	0	1	1	0	1	1
0	1	0	1	0	1	1	0	1
0	1	1	1	1	1	1	1	1
1	0	0	0	0	1	0	0	1
1	0	1	0	1	1	0	1	1
1	1	0	1	0	0	1	0	0
1	1	1	1	1	0	1	1	0

Állapot diagram

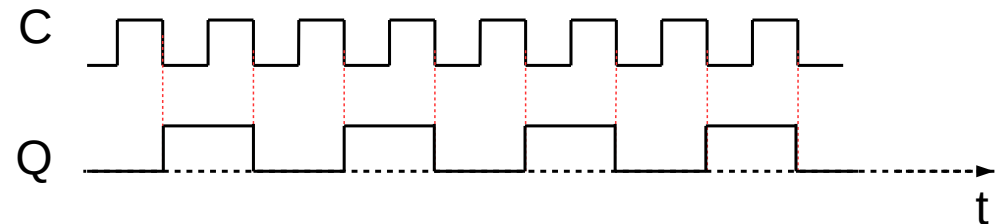
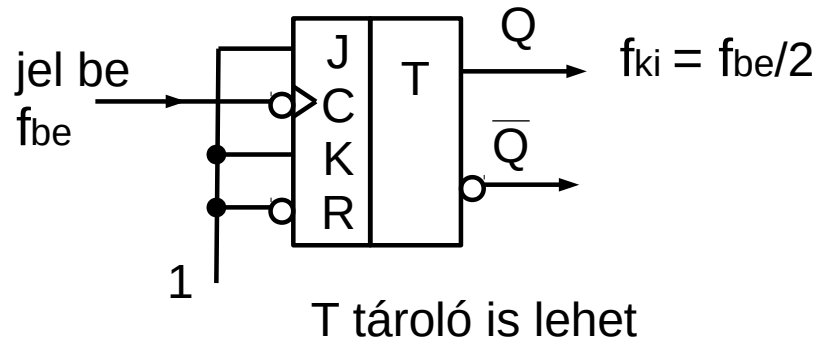

teljes állapot diagram

12.5. Frekvenciaosztók

Felező (1:2) osztó

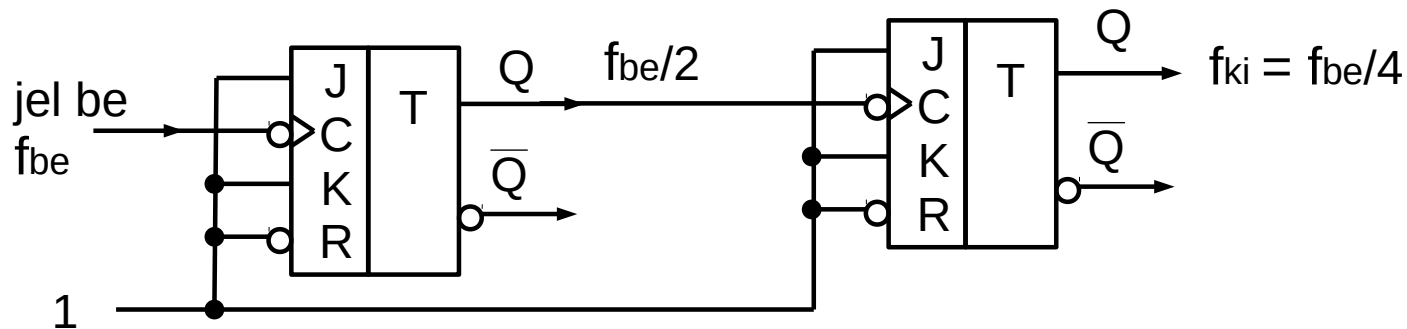

a kimenet az órajel lefutó élénél vált →
a periódusideje kétszerese az órajelének

$1:2^n$ osztó

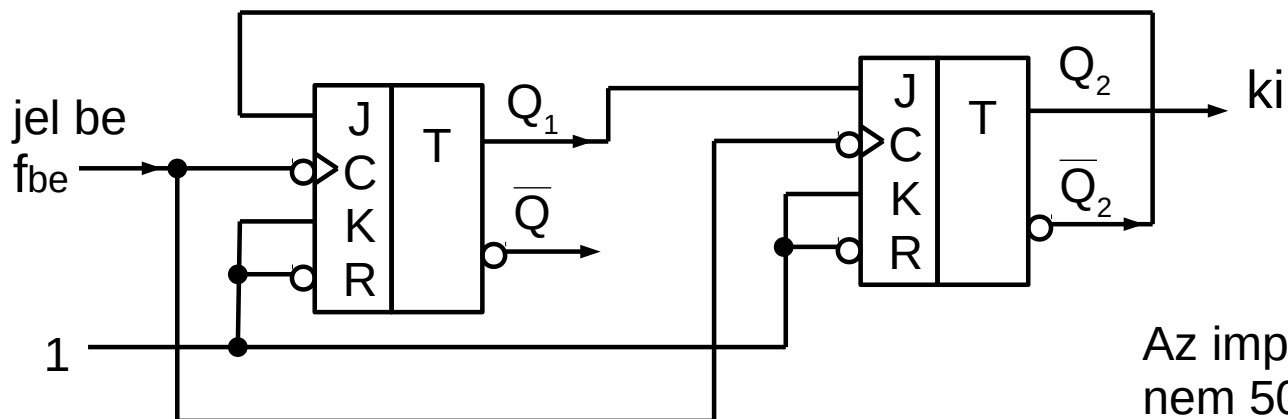
n darab J-K (vagy T) tároló sorba kapcsolásával

pl. 1:4 arányú osztó

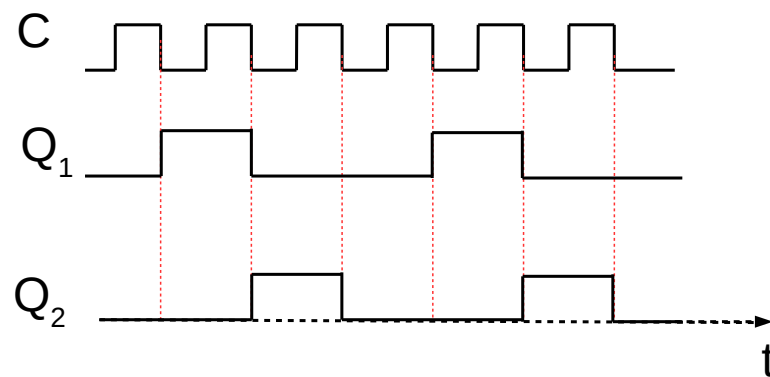

12.5. Frekvenciaosztók

1:3 osztó

Az impulzus szélesség arány
nem 50 %-os !!

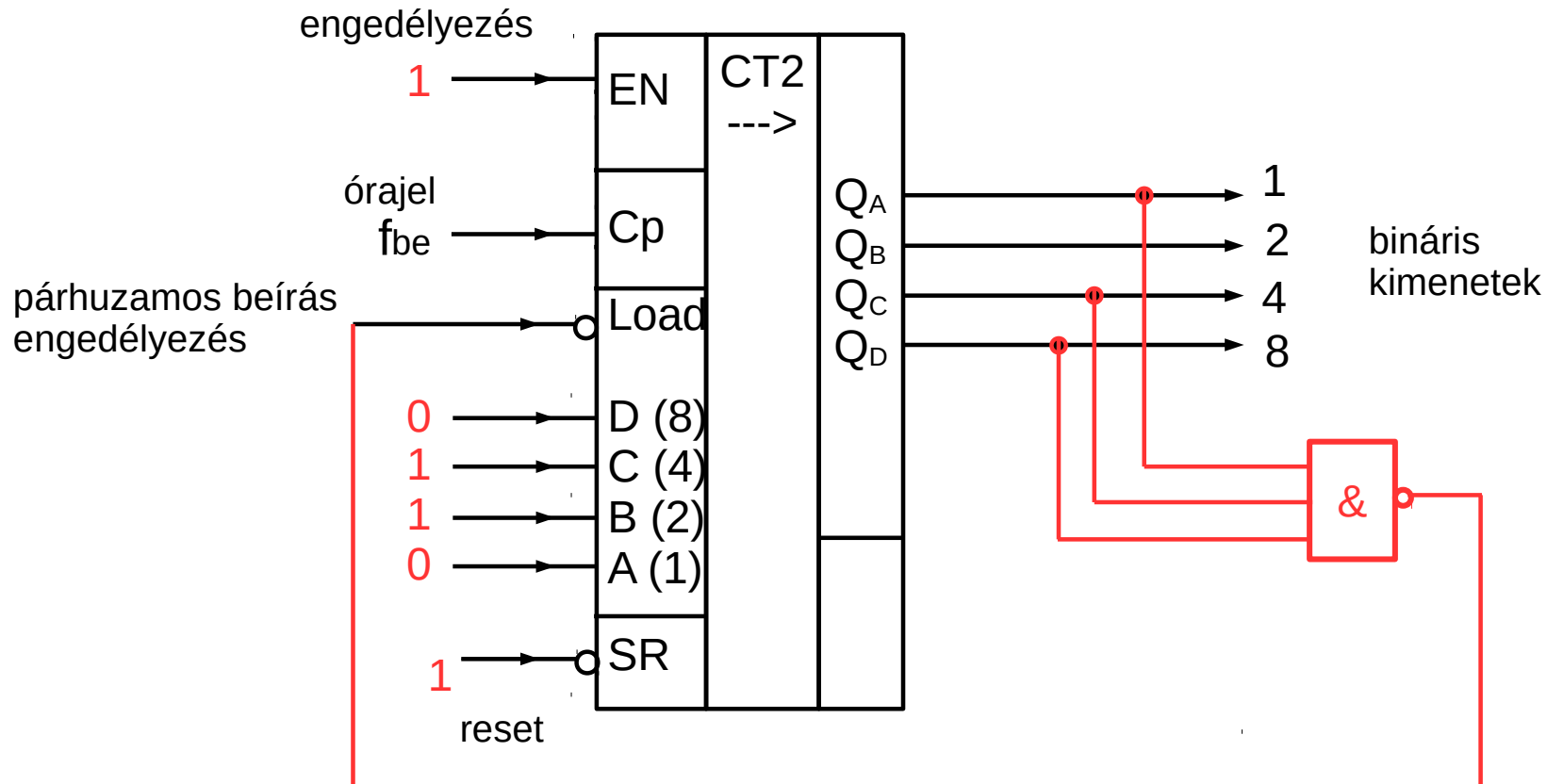

Egyéb esetekben célszerű számlálót alkalmazni

12.6. Minta feladatok

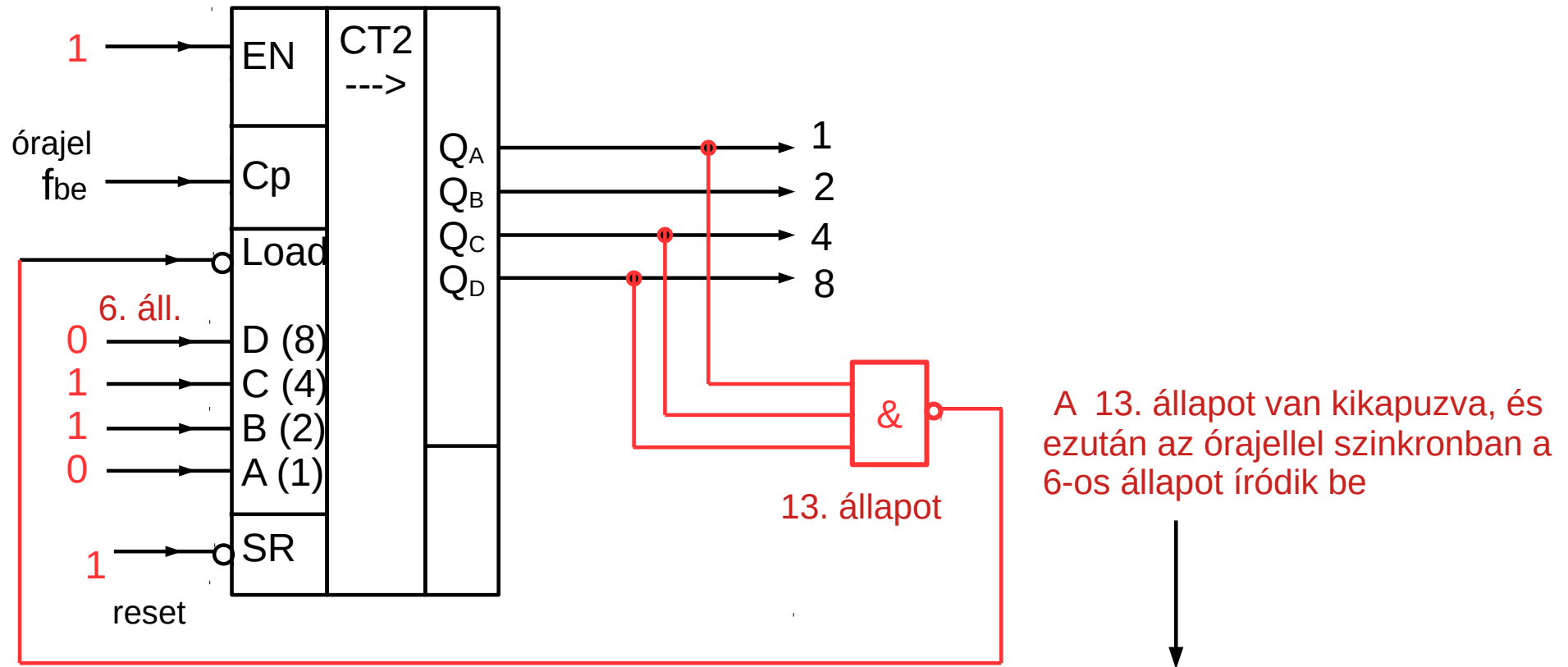
1. feladat

- Rajzold fel az alábbi áramkör kimeneteinek idődiagramjait, ha szinkron beíró és törlő (reset) bemenetek vannak !
- Mennyi a Q_D kimeneti jel frekvenciája, kitöltési tényezője, ha az órajel frekvencia 100 kHz ?
- Hogyan kell módosítani a kapcsolást, hogy a Q_D kimeneti jel frekvenciája ne változzon, de a kitöltési tényezője 12,5% legyen ?

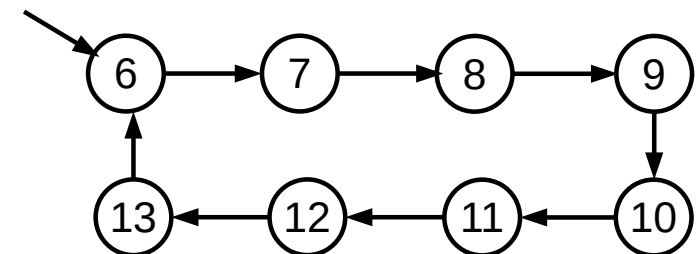

12.6. Minta feladatok

1. feladat Megoldás

Állapot diagram

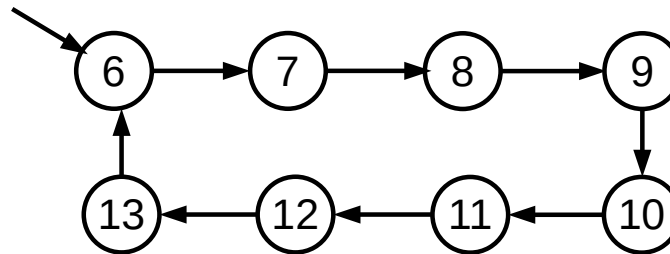

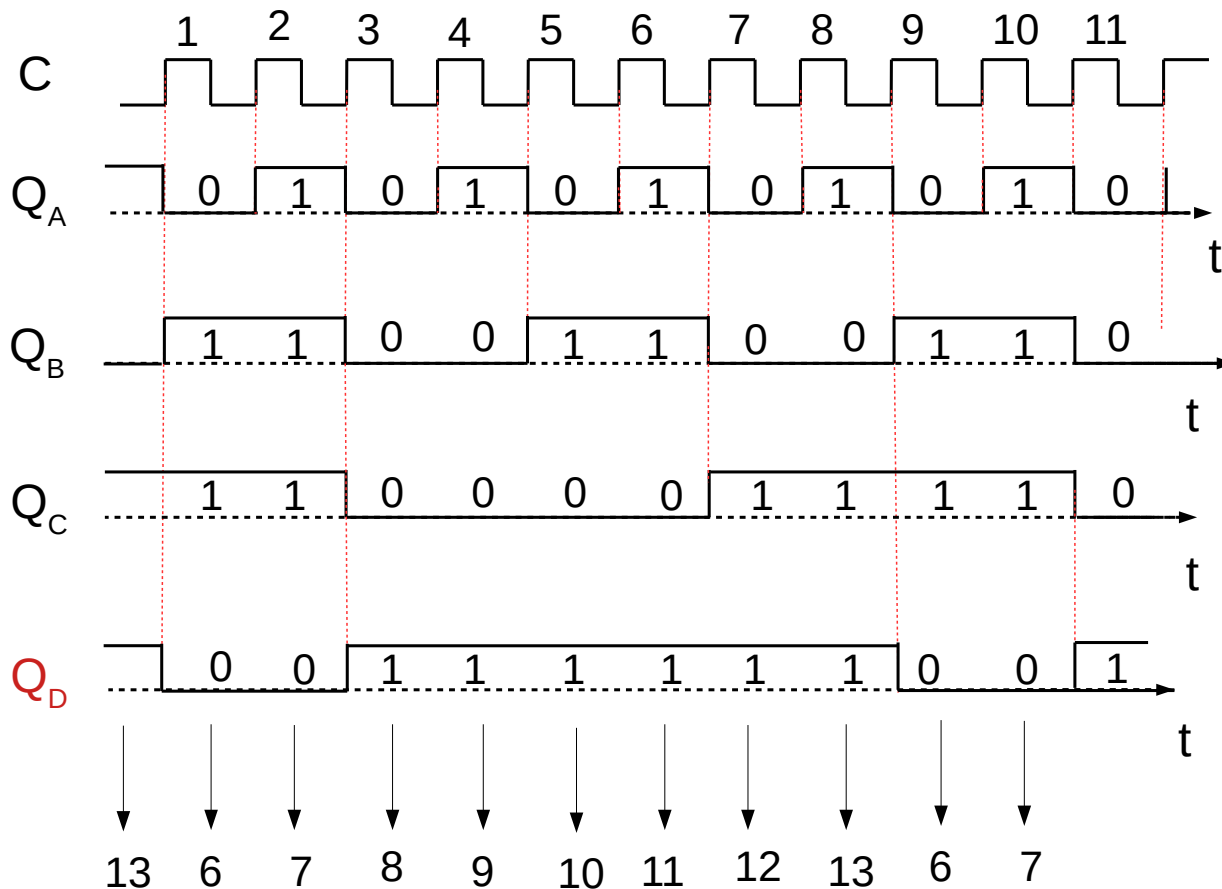
12.6. Minta feladatok

1. feladat Megoldás, folytatás

Állapot diagram

kimenetek idődiagramjai

Q_D frekvenciája:

Q_D kimenet periódusideje 8 órajel periódusig tart, tehát 8-as frekvencia osztó, frekvenciája →

$$f_D = f_{be} / 8$$

$$f_D = 100 \text{ kHz} / 8 = 12,5 \text{ kHz}$$

Q_D kitöltési tényezője:

A 8 állapotból Q_D kimenet
 - 2 órajel alatt 0 értékű (6,7)
 - 6 órajel alatt 1-es (8-13)
 kitöltési tényező →

$$k = 100 \cdot t_i / T$$

$$k = 100 \cdot 6 / 8 = 75 \%$$

12.6. Minta feladatok

1. feladat Megoldás, folytatás 2.

kitöltési tényező 12,5 % legyen:

Hogy a frekvencia ne változzon → továbbra is 8 állapotnak kell lennie !

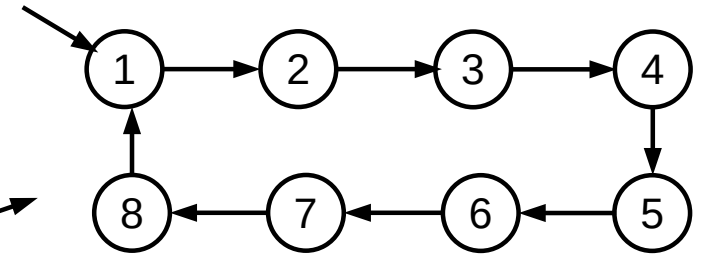
$$k = 100 * t_i / T = 12,5 \% \rightarrow$$

$$t_i / T = 0,125 = t_i / 8 \rightarrow t_i = 8 * 0,125 = 1 \rightarrow$$

Tehát:

- 1 órajel alatt 1 értékű
- 7 órajel alatt 0 értékű legyen Q_D !!

Új állapot diagram

Q_D !!
csak itt 1-es

A 8. állapot legyen kikapuzva, és ezután az órajellel szinkronban az 1-es állapot íródjon be

